

9:25:18

LAY & SONS

ATTENTION: HANDLE WITH CARE
FLAMMIG
VERBODEN TOEGANG
VERBODEN TOEGANG

Vijf jaar fotograferen

Ik zit in het hoofd van Jochem. Ramon en Bob duwen het in de rondte en ik probeer mijn focus te houden. Vanmiddag hebben we besproken hoe we het zouden aanpakken; ik loop in het donker tijdens het applaus mee en zit op het kleine randje boven de wielen.

Het nagebouwde hoofd van Jochem, zes meter hoog, staat op het podium tijdens zijn voorstelling Even geduld Aub!.

'Pas op, Anne. Het is sma!! Niet vallen, geen draden aanraken... Wil je dit echt?'

Ja, dit wil ik, want ik weet dat ik een bijzonder perspectief heb, terwijl niemand me ziet.

Vijf seconden later knalt de confetti om m'n oren. Ik geniet en klik.

Honderdtwintig keer pakte ik mijn fototas en reed ik naar een theater, visplek, nieuwjaarsduik, repetitielocatie, Leidse feesten, boekpresentatie, prijsuitreiking of tv-uitzending. Hoe ver ik ervoor door het land moest deed er niet toe, het was iedere keer intuïtief. Gedreven door vragen als: wat brengt dit theater, dit publiek, deze plek? En vooral: hoe gaat het met Jochem?

Om iemand te fotograferen die zo getraind is om in de schijnwerpers te staan, moest ik alert zijn en leren aanvoelen op welk moment Jochem de artiest was en wanneer hij die rol liet vallen.

Voordat de uiteindelijke focus ontstond, zag ik ontzettend veel om te fotograferen en veel posities om vanuit te fotograferen. Lijnen, constructies, lichtbronnen, bewegingen, standpunten, het grotere geheel en details die Jochem typeerden, zoals, heel klein, de muntjes naast zijn schoenen in de kleedkamer. Er waren per avond honderden foto's te maken.

Na enige tijd durfde ik meer los te laten en juist de momenten voor of na het eigenlijke moment te fotograferen. Hierdoor verschoven de beelden meer naar Jochem, zijn emotie en zijn lichaamstaal.

Mensen fascineren mij. En gedreven mensen des te meer, omdat er over ieder detail nagedacht wordt. Het is zo boeiend om te zien hoe ver dat kan gaan. In de theaterwereld schuilt een hele dimensie achter dat wat zichtbaar is voor het publiek. En zeker bij Jochem, die zijn voorstelling tot in de puntjes uitwerkt. Alles wat daarbij komt kijken – hard werken, concentratie, frustratie, intense interacties, kritische blikken, ongemak, spanning en ontspanning – is fotografisch uitermate interessant.

Met Jochem werken was een rollercoaster. Zijn snelheid dicteert alles. Hem vangen met mijn camera was onvergetelijke topsport.

Als fotograaf oordeel ik niet over wat ik zie. Door het vertrouwen dat zo ontstaat, kan ik observeren en fotograferen.

Om een documentair portret te maken moet je de bekende vlieg op de muur kunnen zijn. Dat betekent dat je verbale communicatie laat varen.

Ik vergelijk mijn manier van fotograferen weleens met een cirkel: in de cirkel gebeurt het, de randen zijn interessant. Buiten de cirkel ben je alleen, kijk je naar binnen en interacter je niet. Door mijn achtergrond leerde ik open naar mensen kijken en ben ik gewend om buiten de cirkel te staan. Bij het maken van deze documentaire was het voor mij van belang zowel binnen als buiten de cirkel moeiteloos te bewegen en snel tussen beide te schakelen.

Als ik fotografeer, open ik mijzelf en nodig ik anderen uit om zich te openen.

Als dat lukt, zoals met Jochem, ontstaat er een bijzonder perspectief voor een intiem portret.

Anne Reitsma

JocheM

Anne Reitsma

Leopold | Amsterdam

Mijn blik gaat er dwars doorheen

In dit boek staat één foto die me nagenoeg koud laat. Dat is vreemd wanneer je bedenkt dat het onderwerp mijn beste vriend is. Foto's van vrienden zouden je niet koud moeten laten. Die moet je koesteren, op de ijskast hangen of in een medaillon op je hart dragen. Deze foto is te groot voor op de ijskast, laat staan voor om mijn nek. En belangrijker: dit is misschien een foto van mijn beste vriend, maar niet van degene die ik al vijfentwintig jaar ken. Het is een foto van Jochem Myjer, de bekende komiek, Leienaar, Texelaar, vogelaar, visser, de man van hang-iets-aan-mijn-tepel (nooit begrepen waar die grap over gaat) en #ikrekenhetgoed.

Dat is wie ik zie wanneer ik kijk naar dat loeigrote zwart-witportret aan de muur van het Scheldetheater in Terneuzen, met ernaast vergelijkbare portretten van cabaretiers Najib Amhali en Bert Visscher. Ik zie de showman. Zijn herkenbare krullen piepen boven een bankje uit, zijn ogen kijken quasiverbaasd opzij. Het is een komisch beeld, van iemand die precies weet wat hij moet doen voor een foto zoals deze in de hal van een theater voor 784 man. En ik wéét dat ik naar Jochem kijk, het kan niet missen. Maar het is 'm niet.

De Jochem die ik ken, zit eronder. Ik bedoel: letterlijk ónder zijn eigen portret, met zijn rug naar me toe aan een ronde tafel met twee andere mensen. Er is een camera op hem gericht, hij wordt geïnterviewd. Ik herken de manier waarop hij zit: niet gemakkelijk onderuitgezakt in de rode leren fauteuil, maar op het puntje van de zitting, zijn rechterbeen zo dat hij zijn stoel in één keer naar achteren kan schuiven wanneer

het interview klaar is. Dit is het moment voordat hij weer weg is, voordat hij opstaat, de interviewer een hand geeft ('Bedankt, vriend!') en misschien een grap maakt ('Film jij altijd met de dop op je lens?'), gevolgd door een bulderende lach. Geintje, géintje. Ook deze Jochem is in functie, maar dit is degene om wie ik een arm heen wil slaan, van wie ik me afvraag hoe het met hem gaat, om wie ik me soms zorgen maak.

Het is de Jochem die bij mij in Leiden op de middelbare school zat. Ook daar (en op de hockeyclub en op vrijdagavond in de stad) kende bijna iedereen zijn naam, maar dit was de tijd vóór de bekendheid van vandaag, de handtekeningen en de fans op straat. Jochem was vooral de jongen die op lichtelijk irritante wijze de video van de Romereis in de vijfde klas domineerde met zijn gebbetjes, en later degene met wie ik 's avonds ging zwemmen in de Vlietlanden en die mijn eerste echte vriendje werd. Die verlegen en voortvarend tegelijk een boterham met pindakaas in vierkantjes sneed toen ik mijn pols gebroken had en die na schooltijd in de keuken van eetcafé Het Hart van Leyden de spoelmachines uitruimde en peterselie stond te hakken. Ik staarde uren naar zijn vrolijke hoofd op de klassenfoto, zoals dat hoort wanneer je zeventien bent, en verliefd. Dat was al ingewikkeld genoeg.

Nu, ruim twee decennia later, staar ik naar de foto die Anne Reitsma maakte in het Scheldetheater in Terneuzen, de foto waarop Jochem geïnterviewd wordt onder dat krankzinnig grote portret van zichzelf. Ik kijk naar de andere foto's die de fotograaf in dit boek samenbracht en ik raak de kluts

kwijt. Foto's analyseren en daar iets over zeggen, nadenken over de manier waarop beeldvorming werkt en wat ze teweeg kan brengen – ik doe het al jaren dagelijks en het kost me doorgaans niet veel moeite. Dit is anders.

Dat Anne goede foto's maakte, kan ik zien. Jarenlang was ze overal bij, ze stond bij de ingang van het theater wanneer de deuren opengingen en drommen mensen zich naar binnen wurmden, en ze klom in de nok van Carré om de uitverkochte zaal van bovenaf vast te leggen. Ze volgde Jochem van het podium tot in de kleedkamer, fotografeerde hem als vader, vriend, geliefde en zoon, ook op de momenten waar verder niemand bij kon. Er is een foto waarop hij na een optreden bezweet voor zich uit zit te staren, ogen leeg, lijf op, en ik zou die foto als een constructie kunnen benaderen. Ik zou kunnen zeggen dat hij prachtig het verhaal verbeeldt van de eeuwig vrolijke entertainer die pas achter de schermen zijn ware gezicht laat zien. Ik zou de foto van Marilyn Monroe kunnen aanhalen, die Richard Avedon in 1957 maakte en waarop het beroemde popcultuurocoon met afhangende schouders voor zich uit kijkt, nadat ze een hele avond, in de woorden van Avedon, 'Marilyn Monroe had gespeeld'. Fascinerend, zou ik kunnen zeggen. Ontluisterend, ontroerend, razendknop gedaan ook. Maar het lukt me niet. Ik kan nauwelijks naar de foto kijken, elk woord dat ik erop wil plakken glijdt er onmiddellijk vanaf. Dit is geen constructie, dit is echt.

Een foto is een afgebakend stuk tijd, een moment met een kader eromheen.

Tenzij je er zelf bij was toen hij werd gemaakt, weet je niet meer dan wat de fotograaf je geeft. Die vlieger gaat in dit geval niet op. Ik kijk naar de foto van een uitgeputte Jochem. Ik probeer naar die foto te kijken en zie alleen maar wat zich buiten de randen van het beeld afspeelt. Mijn blik gaat er dwars doorheen, verdwijnt in een wervelwind aan herinneringen en indrukken van vijftwintig jaar geleden tot vorige week. Daar is de jongen van school, de student uit Groningen, de beginnende artiest die me na maanden stilte opbelde en ineens exact als Dolf Jansen klonk, degene die me opving toen ik erdoorheen zat, die me regelmatig de haren uit mijn hoofd laat trekken van ergernis, want laten we wel wezen: er is niemand die mij zo op de kast kan jagen als Jochem. Daar is de man die door het leven even flink te grazen werd genomen en die toch bleef staan.

Daar zit hij... Ja, mag hij ook eens zitten, laat hem toch met rust allemaal, waarom blijft iedereen maar trekken, hoeveel kan dat lijf nog aan, waarom stóp je hier niet mee, jongen? Ik zei het al: wervelwind. Het zou stukken makkelijker zijn om gewoon naar die foto aan de muur van het theater in Terneuzen te kijken. Daar komt mijn blik niet verder dan het oppervlak, daar kijk ik niet dwars doorheen. Ik zie wat ik moet zien: een komiek, een vakman, een bekende Nederlander. Het is Jochem niet. Maar god, wat is dat lekker rustig.

Merel Bem

theater
WAT HALLA

I ❤️

Walhalla

en jullie waren
fan-tas-tisch

